

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЧЕРНІГІВСЬКА ПОЛІТЕХНІКА»
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ЕКОНОМІКИ

ВЕРТІЙКО АРТЕМ АНДРІЙОВИЧ

ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ, АНАЛІЗ ТА ОПОДАТКУВАННЯ РОЗРАХУНКІВ
З ОПЛАТИ ПРАЦІ

(на матеріалах ДП «Добрянське лісове господарство»)

Спеціальність 071 – «Облік і оподаткування»

Освітньо-професійна програма «Фіскальне адміністрування та митна справа»

АВТОРЕФЕРАТ
кваліфікаційної роботи
на здобуття освітнього ступеню «магістр»

Чернігів – 2020

Кваліфікаційною роботою є рукопис

Робота виконана на кафедрі бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту
Навчально-наукового інституту економіки Національного університету
«Чернігівська політехніка»

Науковий керівник: к.е.н., доцент ГЛИВЕНКО Валентина Василівна,
доцент кафедри бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту
Національного університету «Чернігівська політехніка»

Рецензент: д.е.н., професор кафедри фінансів, банківської справи та
страхування Виговська Валентина Вікторівна

Захист відбудеться «21» грудня 2020 р. о 9.00 год. на засіданні
Екзаменаційної комісії у Національному університеті «Чернігівська
політехніка»

Завідувач кафедри бухгалтерського обліку,
оподаткування та аудиту

к.ф.-м., доцент

Юрченко М.Є.

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність даної роботи полягає в тому, що організація обліку, аналізу та оподаткування розрахунків з оплати праці значною мірою впливає на ефективність роботи, збереження трудового колективу та підвищення продуктивності праці працівників.

Теоретичні та практичні проблеми і питання організації обліку операцій з розрахунків з оплати праці на підприємстві розглядали у своїх працях видатні науковці: О. А. Садовніков, О. В. Покатаєва, Л. В. Мельянкова, О. В. Кантаєва, Г. О. Кошулинська, Н. В. Потриваєва, І. В. Савченко, Г. В. Сировой, Д. М. Хома., Л. С. Герасимчук, Зокрема, О. Ф. Вербило, О. Ф.Вербило та Л. В.

Розробкою різних аспектів обліку оплати праці у трансформаційній економіці займаються українські вчені: П.С. Безручко, Н.П. Кондратенко, Ю.А. Василенко Ф.Ф. Бутинець, С.Ф. Голова, В.П. Завгородний, Ю.А. Лукаш, Н.В. Чебанова, Р. Гаркавін, та інші.

Проблемами внутрішньогосподарського контролю розрахунків з оплати праці займалися С.О. Левицька, Г.Г. Кірейцев, М.Т. Білуха, В.Б. Моссаковський, Л.М. Чернелевський, П.Т. Саблук, В.Я. Савченко, В.В. Сопко, В.М. Жук, І. В. Саух, Л.К. Сук, Ю.С. Цал-Цалко та інші.

Незважаючи на те, що проблемам організації обліку розрахунків з оплати праці присвячено багато наукових робіт, багато питань залишаються недостатньо розкритими. Специфіка діяльності державних лісогосподарських підприємств визначає доцільність розробки нових методів бухгалтерського обліку. Проте на сьогодні найбільш невирішеними є питання забезпечення ефективної системи оплати праці, розвитку раціонального робочого процесу, запровадження інформаційних рахунків.

Метою дослідження є обґрунтування теоретичних, методичних і практичних аспектів організації обліку, аналізу та оподаткування розрахунків з оплати праці та розробка пропозицій щодо удосконалення облікової

політики та підвищення ефективності використання фонду оплати праці на підприємстві лісового господарства.

Для досягнення поставленої мети в роботі слід виконати наступні **завдання:**

- дослідити теоретичні аспекти організації обліку, аналізу та оподаткування розрахунків з оплати праці;
- систематизувати законодавчо-нормативну базу, що регламентує питання організації обліку та оподаткування розрахунків з оплати праці на підприємстві;
- надати фінансово-економічну характеристику досліджуваного підприємства;
- вивчити стан первинного обліку та методика розрахунків з оплати праці на підприємстві;
- провести аналіз фонду оплати праці та оцінити стан розрахунків за податками і зборами, пов'язаними з оплатою праці;
- розробити пропозиції щодо удосконалення облікової політики та підвищення ефективності використання фонду оплати праці на досліджуваному підприємстві.

Об'єктом дослідження є процес організації обліку, аналізу та оподаткування розрахунків з оплати праці.

Предметом дослідження є сукупність теоретичних, методичних та практичних аспектів організації обліку, аналізу та оподаткування розрахунків з оплати праці.

При написанні кваліфікаційної роботи використовувались такі **методи дослідження:** теоретичного узагальнення – для розкриття сутності поняття розрахунків з оплати праці; графічний - формування таблиць та графіків; синтезу – при дослідженні систем обліку й аналізу підприємства; аналізу, порівняння – при вивченні динаміки та структури фонду оплати праці лісогосподарського підприємства; достовірність висновків підтверджено

обраними загальнонауковими засадами і фундаментальними положеннями, які включають методи системного і порівняльного аналізу.

Інформаційною та правовою базою дослідження є законодавчі та нормативні акти, що регламентують облік, аналіз та оподаткування розрахунків з оплати праці, дані Державного агентства лісових ресурсів України, методичні матеріали, дані мережі Інтернет.

Фактологічною основою проведеного дослідження є статті вітчизняних і зарубіжних учених з проблем бухгалтерського обліку, аналізу та оподаткування розрахунків з оплати праці, матеріали досліджуваного підприємства.

Практичне значення одержаних результатів. Основні результати дослідження спрямовані на вдосконалення методики й практики організації обліку, аналізу та оподаткування розрахунків з оплати праці лісогосподарського підприємства. Було розроблено пропозиції, які можуть бути застосовані в практичній діяльності лісогосподарського підприємства. Зокрема, запропоновано шляхи удосконалення організації обліку та підкреслено важливу роль колективно-договірного регулювання розміру оплати праці.

Апробація результатів дослідження. Основні положення і результати дослідження доповідалися та обговорювалися на VI Міжнародній науково-практичній конференції «Бухгалтерський облік, оподаткування, аналіз і аудит: сучасний стан, проблеми та перспективи розвитку» (м. Чернігів, 27 листопада 2020 року).

Публікації. За результатами дослідження опубліковані тези доповідей:

Вертійко А.А. Регулювання фонду оплати праці на державному підприємстві лісового господарства // Бухгалтерський облік, оподаткування, аналіз і аудит: сучасний стан, проблеми та перспективи розвитку : VI Міжнародна науково-практична конференція (м. Чернігів, 27 листопада 2020р.) : тези доповідей. – Чернігів : НУ «Чернігівська політехніка», 2020. – С.39-40.

Структура роботи. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків.

Основний зміст викладено на 93 сторінках друкованого тексту. Робота містить 13 таблиць, 9 рисунків, 10 додатків. Список використаних джерел налічує 81 найменування, поданих на 9 сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

У вступі розкрита актуальність теми кваліфікаційної роботи, встановлено мету та завдання, предмет і об'єкт, методи та інформаційна база дослідження, визначене практичне значення результатів, а також подано структуру роботи.

У першому розділі **«Теоретичні основи організації обліку, аналізу та оподаткування розрахунків з оплати праці»** розкрита економічна сутність розрахунків з оплати праці. Закон України “Про оплату праці” визначає, що заробітна плата - це винагорода, "обчислена, як правило, у грошовому виразі, яку за трудовим договором власник або уповноважений ним орган виплачує працівникові за виконану ним роботу". Який буде мати розмір буде мати заробітна плата буде залежати від таких факторів як складність та умови виконання роботи, професійно-ділові якості працівника, результати діяльності підприємства тощо.

Сама заробітна плата має у своєму складі основну заробітну плату, додаткову заробітну плату та інші заохочувальні та компенсаційні виплати.

Заробітна плата є найбільшою складовою більш широкої категорії, такої як виплати працівникам.

Питання оплати праці регулюється великою кількістю законодавчо – нормативних документів різних рівнів, а також внутрішніми нормативними документами, які підприємство розробляє самостійно. При цьому внутрішні

нормативні документи не повинні суперечити чинному законодавству з оплати праці.

У другому розділі роботи «Організація обліку, аналіз та оподаткування розрахунків з оплати праці на ДП «Добрянське лісове господарство» наведена фінансово-економічна характеристика діяльності підприємства та встановлено, що підприємство є прибутковим та рентабельним попри деяке скорочення вказаних показників. Досліджуване підприємство є потужним підприємством лісової галузі Чернігівського регіону. Основним видом діяльності підприємства є вирощування лісів та лісозаготівля.

Організація обліку розрахунків з оплати праці, як і на будь-якому підприємстві, є ключовим аспектом його операційної діяльності.

Підприємство здійснює облік всіх господарських операцій за допомогою комп'ютеризованої програми 1С: Бухгалтерія.

Для забезпечення бухгалтерського обліку в лісгоспі створено бухгалтерську службу на чолі з головним бухгалтером. Бухгалтерія відповідає головним чином за вибір облікової політики й організацію облікової діяльності. Вона також відповідальна за достовірне й своєчасне відображення в обліку господарських операцій, надання даних обліку внутрішнім і зовнішнім користувачам, правильність ведення податкового обліку.

Оплата праці на підприємстві займає значну питому вагу в операційних витратах. Але за 3 останні роки на підприємстві спостерігається скорочення чисельності працівників. Проте в 2018 році, не дивлячись на зменшення чисельності працівників, спостерігається зростання фонду оплати праці, що призвело до збільшення середньомісячної заробітної плати. У 2019 році ж фонд оплати праці зменшився.

Найбільшу частку фонду оплати праці протягом визначеного періоду займає основна заробітна плата, яка до того останнього року ж досягла своєї максимальної питомої ваги. Також спостерігається поступове зростання

частки додаткової заробітної плати. В той же час інші компенсаційні та заохочувальні виплати з 2017 року почали зменшувати свою питому вагу і в кінці 2019 року ми бачимо різке падіння їх частки у складі фонду оплати праці (табл. 1).

Таблиця 1

Аналіз складу та структури фонду оплати праці за 2017-2019рр. *

Показники	2017 рік		2018 рік		2019 рік	
	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%
Фонд оплати всього:	49453,00	100,00	62925,00	100,00	54578,00	100,00
в т.ч. основна зарплата	19215,74	38,86	25096,32	39,88	29333,13	53,75
- додаткова	12601,22	25,48	18291,56	29,07	19803,13	36,28
- інші компенсаційні та заохочувальні виплати	17636,05	35,66	19537,12	31,05	5441,75	9,97

*Джерело: складено автором за даними фінансової та статистичної звітності ДП «Добрянське лісове господарство»

Проаналізовано, як змінювалися розміри податків, нарахувань та утримань із заробітної плати на ДП «Добрянське лісове господарство» протягом 2017-2019 рр. (табл. 2).

Таблиця 2

Аналіз нарахувань та утримань із заробітної плати за 2017-2019рр. *

№ з/п	Вид внесків, податків і зборів	Роки			Абсолютне відхилення, +/-	
		2017	2018	2019	2018-2017	2019-2018
1.	Нараховано єдиного соціального внеску, тис. грн.	10540,00	13080,00	11047,00	2540,00	-2033,00
2	Утримано податків і зборів із зарплати всього, тис. грн.	9628,50	11982,58	10304,92	2354,08	-1677,64
2.1	в т.ч. ПДФО, тис. грн.	8891,65	11044,56	9556,61	2152,91	-1487,95
2.2	військовий збір, тис. грн.	736,85	938,02	748,31	201,17	-189,71

*Джерело: складено автором за даними податкової звітності ДП «Добрянське лісове господарство»

З проведених розрахунків бачимо, що найбільше податків і зборів із заробітної плати, а також єдиного соціального внеску, який нараховується на заробітну плату, було сплачено 2018 року. Того ж року був і найбільший

фонд оплати праці. Після 2018 року відбулося скорочення даного фонду, що потягло за собою і скорочення відрахувань.

Також у звітному році намітились позитивні тенденції щодо підвищення ефективності використання фонду оплати праці.

У третьому розділі «Шляхи вдосконалення організації обліку та підвищення ефективності використання фонду оплати праці на ДП «Добрянське лісове господарство» визначено, що запорукою ефективного функціонування системи бухгалтерського обліку є раціональна її організація, яка забезпечить виконання поставлених перед системою бухгалтерського обліку завдань.

Головною проблемою управлінського персоналу підприємства є відсутність належної уваги до облікової політики, яка до того ж є застарілою. Тому пропонуємо оновити Наказ про облікову політику, рекомендації до якої і очікувані результати від їх впровадження наведені в таблиці 3.

Таблиця 3

Рекомендації щодо оновлення Наказу про облікову політику та їх очікувані результати*

№	Рекомендації	Очікуваний результат
1	Оновити вартісні критерії оцінки основних засобів та малоцінних необоротних матеріальних активів	Відповідність вартісних критеріїв ОЗ та МНМА чинному податковому законодавству
2	Встановити за базу розподілу загальновиробничих витрат вартість заготовленої деревини	Достовірне визначення собівартості виготовленої продукції
3	Вести облік розрахунків за виплатами, що не належать до фонду оплати праці, зокрема доплати по тимчасовій непрацездатності на рахунку 949 «Інші операційні витрати»	Формування собівартості продукції саме з тих витрат, які понесені на виробництво даної продукції
4	Визначити склад загальновиробничих витрат	Встановлення реального рівня витрат на утримання виробничої інфраструктури з метою управління ефективністю її використання та виявлення резервів зниження виробничої собівартості
5	Внесення до внутрішніх нормативних документів з оплати праці та облікової політики підприємства чіткого переліку заохочувальних і компенсаційних виплат	Уточнення виплат, що є базою оподаткування ЄСВ з метою достовірного та своєчасного нарахування внеску

*Джерело: складено автором

Запропоновані практичні рекомендації щодо покращення облікової політики підприємства дозволять підвищити інформативність і достовірність системи бухгалтерського обліку.

За результатами проведеного дослідження організації обліку, аналізу та оподаткування розрахунків з оплати праці на ДП «Добрянське лісове господарство» нами підкреслено важливу роль колективно-договірного регулювання розміру оплати праці та запропоновано здійснювати регулювання розміру оплати праці залежно від кінцевих результатів господарської діяльності, яка передбачала б як її збільшення, так і зменшення, що в свою чергу дасть більшу мотивацію до підвищення продуктивності праці;

Очікуваним результатом від впровадження даних пропозицій стане належна організація бухгалтерського обліку заробітної плати у відповідності до вимог чинного законодавства та збільшення інформаційності даних щодо оплати праці з метою прийняття управлінських рішень.

ВИСНОВКИ

У кваліфікаційній роботі обґрунтовано теоретичні та розроблено практичні рекомендації з удосконалення обліку, аналізу та оподаткування розрахунків з оплати праці лісогосподарського підприємства.

Розрахунки з оплати праці – досить велика економічна категорія, до визначення якої існує безліч різних трактувань за науковими джерелами.

Облік розрахунків з оплати праці регламентується рядом нормативних документів, серед яких є документи, що стосуються оплати праці виключно з метою оподаткування – Податковий Кодекс України, так і безпосередньо тими, що стосуються бухгалтерського обліку, а також внутрішніми

нормативними документами, які підприємства розробляють самостійно. При цьому внутрішні нормативні документи не повинні суперечити чинному законодавству з оплати праці.

Основним джерелом доходу працівників є заробітна плата. Розмір заробітної плати залежить від складності та умов виконуваної роботи, професійних і ділових якостей працівника, результатів його роботи та господарської діяльності підприємства. Порядок нарахування і виплати заробітної плати визначається колективним договором.

Для оцінки розміру виплат працівникам застосовується показник фонду оплати праці. За своєю структурою він складається з основної і додаткової заробітної плати, а також інших заохочувальних і компенсаційних виплат.

У якості досліджуваного підприємства було обрано ДП «Добрянське лісове господарство», основним видом діяльності якого є вирощування лісів та лісозаготівля.

Бухгалтерський облік на підприємстві здійснюється бухгалтерією підприємства, яку очолює головний бухгалтер та ведеться за журнально-ордерною формою з комп'ютерною обробкою за допомогою використання програми 1С «Бухгалтерія».

Бухгалтерія відповідає за вибір облікової політики й організацію облікової діяльності, за достовірне й своєчасне відображення в обліку господарських операцій, надання даних обліку внутрішнім і зовнішнім користувачам, правильність ведення податкового обліку.

Результативність аналізу господарської діяльності залежить від правильної його організації, котра повинна ґрунтуватися на плановій основі, найновіших методиках, забезпечувати дієвість та ефективність аналітичного процесу.

Досліджуване підприємство є потужним підприємством лісової галузі Чернігівського регіону. Воно є прибутковим та рентабельним попри деяке скорочення показників.

Оплата праці на підприємстві займає значну питому вагу в операційних витратах. У звітному році намітились позитивні тенденції щодо підвищення ефективності використання фонду оплати праці.

Організація обліку розрахунків з оплати праці на підприємстві є одним з ключових аспектів його операційної діяльності. Основні принципи і методи їх обліку визначені в обліковій політиці підприємства.

ДП «Добрянське лісове господарство» потрібно зосередитися на збільшенні ефективності системи внутрішнього контролю з метою забезпечення ефективності діяльності підприємства в цілому та обліково-аналітичної роботи зокрема.

В результаті проведеного дослідження було розроблено рекомендації, які будуть корисними при впровадженні в практичній діяльності лісогосподарського підприємства.

Запропоновано шляхи удосконалення організації обліку та проаналізовано напрямки щодо підвищення ефективності діяльності лісогосподарського підприємства.

За результатами дослідження нами зроблено наступне:

- охарактеризовано сутність заробітної плати;
- встановлено основні завдання обліку оплати праці на підприємстві;
- охарактеризовано методику нарахування оплати праці та утримань відповідних податків і зборів;
- охарактеризовано стан галузі лісового господарства в Україні та встановлено його важливу роль для економіки країни та для екологічного благополуччя населення;
- оцінено стан організації обліку на підприємстві та його облікову політику;
- проаналізовано склад та структуру фонду оплати праці в динаміці за три роки;

- запропоновано уточнення положень наказу про облікову політику (щодо вартісного критерію оцінки основних засобів та малоцінних необоротних матеріальних активів, визначення бази розподілу загальновиробничих витрат, обліку виплат за невідпрацьований час та складу загальновиробничих витрат);

- підкреслено важливу роль колективно-договірного регулювання розміру оплати праці;

- запропоновано здійснювати регулювання розміру оплати праці залежно від кінцевих результатів господарської діяльності, яка передбачала б як її збільшення, так і зменшення, що в свою чергу дасть більшу мотивацію до підвищення продуктивності праці;

- запропоновано внести у внутрішні нормативні документи підприємства деталізацію переліку заохочувальних і компенсаційних виплат з метою достовірного і своєчасного нарахування єдиного соціального внеску.

АНОТАЦІЯ

Вертійко А.А. Організація обліку, аналіз та оподаткування розрахунків з оплати праці (на матеріалах ДП «Добрянське лісове господарство»).

Спеціальність 071 – Облік і оподаткування. – ОПП – Фіскальне адміністрування та митна справа. - Національний університет «Чернігівська політехніка». – Чернігів, 2020.

Розглянуто економічну сутність розрахунків з оплати праці та їх класифікацію, поняття заробітної плати, нормативно-правове забезпечення розрахунків з оплати праці. Наведено фінансово-економічну характеристику ДП «Добрянське лісове господарство», оцінено показники фінансової стійкості підприємства.

Проведено аналіз розрахунків з оплати праці підприємства. Виявлено, що оплата праці займає значну питому вагу в операційних витратах, а значну частку фонду оплати праці становить фонд основної заробітної плати.

Обґрунтовано шляхи організації обліку та підвищення ефективності використання фонду оплати праці.

Сформульовані пропозиції щодо: уточнень положень наказу про облікову політику щодо вартісного критерію оцінки основних засобів та малоцінних необоротних матеріальних активів, визначення бази розподілу загальновиробничих витрат, обліку виплат за невідпрацьований час та складу загальновиробничих витрат); уточнення складу заохочувальних і компенсаційних вимог з метою правильного і своєчасного нарахування ЄСВ.

Підкреслено важливу роль колективно-договірного регулювання розміру оплати праці. Запропоновано здійснювати регулювання розміру оплати праці залежно від кінцевих результатів господарської діяльності, яка передбачала б як її збільшення, так і зменшення, що в свою чергу дасть більшу мотивацію до підвищення продуктивності праці.

Основні результати дослідження спрямовані на вдосконалення методики й практики організації обліку та підвищення ефективності використання фонду оплати праці на досліджуваному підприємстві.

Ключові слова: ЛІСОВЕ ГОСПОДАРСТВО, РОЗРАХУНКИ З ОПЛАТИ ПРАЦІ, ФОНД ОПЛАТИ ПРАЦІ, ЗАРОБІТНА ПЛАТА, ПОДАТОК З ДОХОДІВ ФІЗИЧНИХ ОСІБ, ЄДИНИЙ СОЦІАЛЬНИЙ ВНЕСОК, ВІЙСЬКОВИЙ ЗБІР, ОБЛІКОВА ПОЛІТИКА, РЕГУЛЮВАННЯ ФОНДУ ОПЛАТИ ПРАЦІ.